

Чернява Ганна Леонідівна,

асистент,

здобувач кафедри економіки підприємства

338.48-44(1-22):331.526

МОТИВАЦІЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ З ПОЗИЦІЇ ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В АР КРИМ

У цей час радикальні перетворення в економіці привели до певних наслідків, серед яких найбільше гостро коштує збільшення рівня безробіття населення і його нестабільна прибутковість. Рівень зареєстрованого безробіття в АР Крим на 01.01.2012 р. склав 1,7% населення працездатного віку. У сільській місцевості й у приміських селищах цей показник склав 2,1% й 1,5% населення працездатного віку. Відбулася зміна співвідношення працездатної й безробітної частини населення, зменшилася затребуваність трудових ресурсів, скоротився приріст працездатного населення в селах. Тому усе актуальніше стає проблема пошуку шляхів виходу зі сформованої ситуації. Головний фактор, що впливає на рівень зайнятості й підвищення прибутковості працездатного населення - це стійкий розвиток економіки й стабільна робота підприємств, організацій всіх галузей народного господарства. Однак, у зв'язку зі сформованою ситуацією в країні для зменшення безробіття актуальна активізація сільських жителів у приватній сфері - у сфері сільського зеленого туризму (мале підприємництво).

Сільський зелений туризм є одним з коштів диверсифікованості джерел доходів сільського населення, компонентом комплексного розвитку сільських територій і сільської інфраструктури, а також одним з факторів стратегії подолання бідності в сільській місцевості.

Питаннями розвитку сільського зеленого туризму в сільській місцевості з позиції самозайнятості сільського населення в АР Крим присвячені праці Фіногєєва Б. Л. і Гордецької Н.Н. У роботі «Сільський туризм, ремесла й художні промисли – домінанта зайнятості й розвитку Криму» уважають, що розвиток й удосконалювання послуг гостинності в сільській місцевості (сільського зеленого туризму) одночасно сприяє розвитку сервісу готельного характеру на приватній основі, створенню сувенірно-подарункової продукції, ремісничого й художньо-промислового виробництва, раціональному використанню місцевих природних, сировинних і природних матеріалів, вирішуючи одну з основних проблем у селах – підвищення рівня зайнятості сільського населення на основі саме зайнятості індивідуальної праці [1, с. 14]. М.Й. Рутинський й Ю.В. Зінько у своїй роботі «Сільський туризм» розглядають організацію сільського зеленого туризму як виду діяльності сільських жителів у курортно-рекреаційних районах держави [2, с.42].

У цей час, дуже мало проведено досліджень і запропоновано шляхів рішення проблеми безробіття в селах. У зв'язку з ростом безробіття дуже інтенсивно росте відтік сільських жителів (переважно молоді) із сіл у міста, а це негативно позначається не тільки на самих селах, але й на економіці районів. Значення сільського зеленого туризму як елемента виходу із кризової ситуації сіл недооцінюється, тому необхідно впровадження й розвиток цього виду підприємницької діяльності.

Метою статті є аналіз рівня безробіття, рух кадрів по видах економічної діяльності на півострові і вплив сільського зеленого туризму на зайнятість населення в селах АР Крим, у том числі з позиції мотивації виробництва, продажі товарів власного виробництва та надання послуг нічлігу.

В АР Крим, кількість безробітних у грудні 2011р. збільшилося на 9,9% і на 01.01.2012 р. склало 21080 чол. За допомогою в службу працевлаштування протягом грудня 2011р. звернулося 4902 непрацездатних чоловік, що менше ніж у листопаді (6477 чол.) і в грудні 2010р. (5727 чол.).

Кількість зареєстрованих безробітних на 01.01.2012 року склало 20506 чол. Інформація про основні тенденції зареєстрованих безробітних наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Кількість зареєстрованих безробітних

	Кількість зареєстрованих безробітних			
	на 1 січня 2012 р. чол.	в % к		
		1 грудня 2011р.	1 січня 2011р.	1 січня 2010р.
Жінки	13811	112,9	108,7	122,2
Молодь у віці до 35 років	7741	111,5	99,8	126,1
Особи, які вимагають соціального захисту	4366	106,4	94,5	107,7
Звільнені по економічних причинах	1529	106,3	145,1	97,2
Особи, які проживають у сільській місцевості	9153	117,3	104,1	123,5
Безробітних, усього	20506	114,2	105,7	121,5

З даних видно, що найбільша кількість безробітних жінок (7741 чол.), причому з кожним роком це число росте. Збільшення обсягу зареєстрованих безробітних у грудні 2011р. спостерігалось у всіх регіонах АР Крим. Найбільше збільшення зафіксоване в м. Судаку (37,6%), м. Саки (30,6%), Советському районі (35,4%) і Сакському районі (29,9%).

Кількість вільних місць (вакантних), заявлених підприємствами й організаціями в службах зайнятості протягом грудня 2011 р. у порівнянні з листопадом зменшилося на 3,3% і на 01.01.2012 р. склала 3277 одиниць, що на 18,4% більше чим в 2011р. У відмінності від міст у районах і селах, рівень безробіття значно вище [3, с. 17]. Кількість зареєстрованих безробітних у районах представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Безробітною, зареєстрованою службою зайнятості по районах на 1 січня

Райони	2012 рік			2011 рік	
	мали статус безробітних		рівень зареєстрованих безробіття, %	мали статус безробітних, чол.	рівень зареєстрованого безробіття, %
	всього, чол.	в % до 01.01 2011р.			
Бахчисарайський	860	107,6	1,6	799	1,5
Білогірський	806	85,1	2,1	947	2,4
Джанкойський	740	89,6	1,7	826	1,8
Кировський	923	104,3	2,9	885	2,7
Красногвардійський	850	113,5	1,7	837	1,5
Красноперекопський	578	92,6	3,2	624	3,4
Ленінський	1127	116,1	2,9	971	2,5
Нижнегірський	708	89,7	2,2	789	2,4
Первомайський	603	142,9	2,7	422	1,9
Раздольненський	857	105,4	4,2	813	3,9
Сакський	872	104,1	1,8	838	1,7
Сімферопольський	843	105,5	0,9	799	0,8
Советський	501	101,2	2,4	495	2,3
Чорноморський	587	99,3	3,1	591	3,1

З 1995 р. чисельність сільського населення щорічно скорочується, і зменшення відбувається прогресуючими темпами. Спостерігається тенденція зменшення чисельності жителів на один сільський населений пункт. У середньому на 2 села доводиться 1 сільська рада, у слідстві чого місцеві органи не можуть проводити ефективну соціальну політику в селах, якісно надавати громадянам доступні послуги. Перспективи подальшого розвитку як сільських територій так і сільськогосподарських підприємств значною мірою залежать від чисельності, структури, працездатної й економічної активності сільського населення.

Сучасна соціально-економічна ситуація в АР Крим, пов'язана з наявністю великого числа безробітних у районах і селах, і маюча стійкий системний характер, вимагає таких механізмів і коштів, завдяки яким з'являться можливості сільським жителям займатися й розвивати свою власну справу (бізнес). Одним з таких механізмів виступає сільський зелений туризм. Мотивація сільських жителів займатися сільським зеленим туризмом укладається в тім, що цей вид бізнесу має ряд переваг:

цей тип організації господарської діяльності легше заснувати в конкретних умовах сільської місцевості, оскільки вимагає менше витрат на юридичні послуги;

повна самостійність і воля діяльності. Рішення економічного й технічного характеру приймаються самостійно (самим хазяїном);

кінцевий результат у вигляді доходу власника повністю залежить від успішної діяльності організованого надання послуг у даному виді підприємництва;

одноосібно організована справа дає можливість крім послуг проживання надавати екскурсійні послуги, послуги харчування й атракції.

Якщо сільські жителі займаються сільськогосподарською працею на особистому подвір'ї, міні-фермах, фермерських господарствах, і це в них основне джерело доходу, то сільським зеленим туризмом можуть займатися паралельно - це може бути додаткове джерело доходу.

Сільський туризм, як один з видів туристичної сфери, має певні особливості, пов'язані з характером праці в сільській гостинності, видом надаваних послуг, структурою продукту. У цей час велика кількість людей (споживачів) проявляють потребу й мають у своєму розпорядженні можливості в організації свого відпочинку в умовах сільської місцевості, як виду туристичної діяльності, одержуючи психологічну реабілітацію. Потреби й бажання людей вибирати відпочинок у сільській місцевості характеризується бажанням віддалитися від густонаселених місцевостей і шуму.

Сільський зелений туризм найбільше ефективно розвивається в тих місцевостях, які мають природні й штучні особливості, що залучають туристів своєю розмаїтістю.

У цей час спостерігається великий рух кадрів по видах економічної діяльності (табл. 3). У зв'язку із цією ситуацією сільський зелений туризм є тим фактором, які зможе втримати в селах плінність кадрів різної професійної спрямованості [4, с. 37].

Таблиця 3

Рух кадрів по видах економічної діяльності за січень - вересень 2011 рік

Вид діяльності	Прийнято, чол.	Вибуло, чол.			В % до загальної кількості працівників в області			
		всього	у т.ч. через		прийнято	вибуло	У тому числі через	
			Скорочення штатів	плінність кадрів			Скорочення штатів	плінність кадрів
Сільське господарство, полювання	11355	10238	474	9716	42,9	38,7	1,8	36,7
Лісове господарство й пов'язані з ним послуги	252	237	1	236	41,5	39,0	0,2	38,9
Рибальство, рибне господарство	162	361	1	360	25,7	57,3	0,2	57,1
Діяльність готелів і ресторанів	12155	9693	338	9050	89,6	71,5	2,5	66,7
Діяльність транспорту й зв'язку	7742	8338	333	6424	20,1	21,7	0,9	16,7
Діяльність у сфері культури й спорту, відпочинку й розваг	2569	2491	82	2401	20,8	20,1	0,7	19,4
Усього	114715	111017	8103	96481	29,3	28,3	2,1	24,6

Крім руху кадрів у багатьох селах дуже гостро стоїть проблема по поліпшенню житлових умов, тим більш якщо родина хоче займатися сільським зеленим туризмом. Для рішення цієї проблеми розроблена Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, що затверджена кабінетом Міністрів України від 19 вересня 2007 року №1158 [5].

Державним бюджетом для пільгового кредитування сільського будівництва передбачено 105 млн. грн., у тому числі 75 млн. грн. із загального фонду й 30 млн. грн. зі спеціального. З метою сприяння розвитку підприємництва (у тому числі й сільському зеленому туризмі), надається допомога фермерським господарствам через Український фонд підтримки фермерським господарств. Державна підтримка здійснюється бюджетними програмами «Фінансова підтримка фермерських господарств» й «Надання кредитів фермерським господарствам».

Міністерством розроблено дві концепції «Державної цільової програми підтримки особистих селянських господарств на період до 2015 р. й Державної цільової програми підтримки сільськогосподарських кооперативів на період до 2015 р., проект Закону України «Про внесення змін у Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію»», обробляється проект Закону України «Про аграрний туризм», ряд інших нормативно-правових актів, у тому числі, спрямованих на підтримку розвитку малого й середнього підприємництва на селі [6].

Базуючись на приватній власності, сільський зелений туризм ініціює організацію готельних послуг у житловому секторі сільської місцевості, харчування із залученням національної кухні (а це зайнятість жінок), послуги транспорту, екскурсії, відпочинок і розваги, у сукупності створюючи оздоровчо-пізнавальний ефективний відпочинок для туристів. Також туристи дуже активно реагують на можливість придбання сувенірно-подарункової продукції на території, де вони провели свій відпочинок. Ця покупка гарна пам'ять про ту або іншу місцевість.

Трудовий потенціал сільського населення Криму дозволяє організувати різні по вилам і масштабам виробництва, реалізуючи створені сувенірно-подарункові вироби через сферу послуг сільського зеленого туризму споживачеві.

Продукція, що випускає сферою народної праці надзвичайно різноманітна й включає значні асортименти по багатьом галузям промисловості, металообробки, деревообробки, гончарного, ткацького, ювелірного, ковальське виробництва та ін.

Ремесла й художні промисли зроблені сільським жителями ставляться до дрібномасштабного виробництва, що провадить і реалізує продукцію й послуги в основному само зайнятих виробників, виступають як важлива соціально-економічна категорія забезпечуюча зменшення відтоку із сіл кваліфікованої молоді й посилення зайнятості населення старшого покоління, насичення ринку товарами й послугами, затребуваними гостями (туристами) Криму та ін.

Таким чином, сільський зелений туризм можна розглядати як одну зі сфер збереження й розвитку економіки села в АР Крим. Сучасний туристичний ринок має потребу в особистісному, індивідуальному й нетрадиційному «продукті». У сільській місцевості невеликі підприємства, такі як сільська садиба найбільш кращі, чим масовий туризм. Розвиток сільського зеленого туризму з позиції розвитку економіки України та АР Крим впливає на:

- зростання доходів як місцевого населення так і району;
- можливості скорочення безробіття, що збільшилася після реформування колгоспів і радгоспів;
- можливість задіяти в цій сфері як молодь так і пенсіонерів і домогосподарок (відповідно до світової практики, 60% зайнятих у цьому бізнесі – жінки);
- розвиток соціальної сфери села й інфраструктурі (поліпшення зовнішнього вигляду села, поліпшення доріг, торгівлі й т.д.)
- створення народних ремесел і художніх промислів самими сільськими жителями й реалізація цих продуктів праці через спеціальну торговельну мережу.

Література

1. Финогеев Б.Л. Сельский туризм, ремесла и художественные промыслы – доминанта занятости и развития Крыма / Б.Л. Финогеев, Н.Н. Гордецкая. – Симферополь: Таврия-Плюс, 2003. -167с.
2. Рутинський М.Й. Сільський туризм: навч.підруч./ М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінько. –К.: Знання, 2007. - 271с.
3. Зареєстрований ринок праці за 2011 рік / відповідальний за випуск Симоненко Н.І. – Симферополь: ГУС в АРК, 2012. -23с. (статистичний бюлетень).
4. Показники статистики праці в Автономній республіці Крим за 9 місяців 2011 року / відповідальний за випуск Симоненко Н.І. – Симферополь: ГУС в АРК, 2012. -46с. (статистичний бюлетень).
5. Сайт Міністерства фінансов України: www.minfin.gov.ua
6. Сайт Міністерства курортів и туризма АР Крим: www.msnek.crimea-portal.gov.ua

Рецензент д.е.н., професор С.П. Наливайченко